

Buurtkenmerken en aangiftegedrag van slachtoffers van criminaliteit

De effecten van sociaal-economische achterstand, informele sociale controle en vertrouwen in de effectiviteit van de politie

Heike Goudriaan, Karin Wittebrood en Paul Nieuwbeerta¹

Summary

Neighbourhood characteristics and the reporting of crime
The effects of social-economic disadvantage, informal social control and attitudes toward the police

This study examines the effects of social-economic disadvantage, informal social control and attitudes toward the police in Dutch neighbourhoods on the chance that victims report crimes to the police. To test these effects, incident-level data from the Dutch Police Monitor (PMB) are merged with other, neighbourhood-level, data. Hierarchical logistic regression models are employed to adequately analyse the nested data. The results show that, in addition to characteristics of the crime and the victim, both social-economic disadvantage and informal social control are influential factors for the victim's decision to report a crime to the police.

1. Inleiding

Bijna vier miljoen Nederlanders worden jaarlijks slachtoffer van veelvoorkomende criminaliteit. Eén op de vijf slachtoffers wordt dat zelfs meerdere malen. Geschat wordt dat de slachtoffers in 2002 gezamenlijk te maken hadden met ongeveer vijf miljoen delicten. Van al deze delicten wordt minder dan de helft door of namens het slachtoffer bij de politie gemeld.² In 2002 waren dat circa 1,8 miljoen delicten (Eggen, 2003). Een omvangrijk deel van de door burgers ondervonden delicten in Nederland blijft dus verborgen voor politie en justitie.

Dat ongeveer tweederde van de ondervonden delicten niet wordt gemeld bij de politie is niet per definitie een probleem. Blijkbaar hebben slachtoffers – om wat voor reden dan ook – lang niet altijd de behoefte het delict aan te geven. Sommige delicten zijn van geringe ernst en vereisen volgens de slachtoffers geen verdere inspanning van politie en/of justitie. Andere delicten

ten worden niet gemeld door angst voor represailles of door eigen betrokkenheid bij het delict (Goudriaan, Lynch & Nieuwbeerta, 2003).

Toch kan het niet melden van delicten bij de politie belangrijke consequenties hebben voor het slachtoffer zelf. Door geen aangifte te doen ontnemen slachtoffers zichzelf de mogelijkheid een beroep te doen op het strafrecht (Van der Vijver, 1993). Daarnaast zijn bepaalde voorzieningen niet toegankelijk zonder een bewijs van aangifte. Verzekeringsmaatschappijen verlangen bijvoorbeeld over het algemeen een dergelijk bewijs voordat zij tot betaling aan het slachtoffer overgaan. Wanneer de kans dat slachtoffers aangifte doen mede afhangt van hun maatschappelijke positie is bovendien sprake van sociale ongelijkheid in de toegang tot publieke voorzieningen. Vanuit maatschappelijk oogpunt is dit onwenselijk.

Het niet melden van delicten heeft ook consequenties voor de samenleving als geheel. Verschillen in aangiftebereidheid tussen buurten – en met name wanneer deze gerelateerd zijn aan sociaal-economische kenmerken van buurten en hun bewoners – maken een efficiënte inzet van politie en justitie lastig (Baumer, 2002). Aangiften zijn immers de belangrijkste informatiebron voor de politie om te bepalen waar delicten plaatsvinden en waar politieactiviteiten gewenst zijn (Bennett & Wiegand, 1994; Greenberg & Ruback, 1992; Hindelang & Gottfredson, 1976; Mayhew, 1993; Warner, 1992). Wanneer buurten echter verschillen in aangiftebereidheid, wordt het voor politie en justitie moeilijker te bepalen waar zij hun schaarse tijd en middelen moeten inzetten.

Ook in wetenschappelijk onderzoek naar de geografische spreiding van criminaliteit kunnen verschillen in aangiftebereidheid tussen buurten problemen opleveren, omdat in dergelijk onderzoek vaak gebruik wordt gemaakt van politieregistraties (bijvoorbeeld: Bernasco & Luykx, 2003). Verondersteld wordt dan dat geobserveerde verschillen in criminaliteit tussen buurten ook de werkelijke verschillen in aard en omvang van criminaliteit representeren. Er wordt dus van uitgegaan dat de aangiftebereidheid niet systematisch varieert tussen buurten. Met name wanneer de bereidheid tot het doen van aangifte samenhangt met buurtkenmerken die ook samenhangen met het criminaliteitsniveau, zoals sociaal-economische achterstand, kan het gebruik van politieregistraties onderzoeksresultaten vertekenen. Bijvoorbeeld wanneer een sterkere sociaal-economische achterstand samenhangt met een hoger criminaliteitsniveau en tegelijkertijd met een lager aangiftepercentage, zullen de bestaande verschillen in criminaliteitsniveau in buurten worden onderschat. Onderzoek naar de determinanten van aangiftegedrag is dan ook van belang om inzicht in de omvang van deze vertekening te krijgen.

Tot dusverre is nog maar een beperkt aantal studies verricht naar de invloed van buurtkenmerken op de kans dat slachtoffers van criminaliteit aangifte doen bij de politie. In onderzoek naar de determinanten van aangiftegedrag wordt veelal verondersteld dat slachtoffers een kosten-batenafweging maken en dat de belangrijkste factoren daarbij gerelateerd zijn aan het delict. De meeste studies concentreren zich dan ook op de effecten van de gepercipieerde ernst, de financiële schade, de mate van lichamelijk letsel en de psychische gevolgen van het delict (Van Dijk & Steinmetz, 1979; Fiselier, 1978; Fishman, 1979; Gottfredson & Hindelang, 1979; Kury, Teske & Würger, 1999; Pino, 1999; Skogan, 1976, 1984; Sparks, Genn & Dodd, 1977). Slechts in enkele studies staan kenmerken van de slachtoffers zelf of van de buurt waarin zij wonen centraal (Baumer, 2002).

Het gebrek aan aandacht voor buurtkenmerken in onderzoek naar aangiftegedrag is opmerkelijk, omdat in het laatste decennium de invloed van omgevingskenmerken op gedrag veel aandacht kreeg in de sociale wetenschappen. In verschillende criminologische studies zijn bijvoorbeeld de effecten van de sociaal-economische status van een buurt en de mate van informele sociale controle onderzocht op slachtofferschap en angst voor criminaliteit. In deze studies is de afhankelijke variabele op individueel niveau gemeten en omvatten de verklarende variabelen zowel individuele kenmerken als geaggregeerde maten voor kenmerken van buurten (Sampson, Morenoff & Gannon-Rowley, 2002). Dergelijke studies hebben plaatsgevonden in verschillende landen, maar met name in de Verenigde Staten (bijvoorbeeld: Lee, 2000; Lee & Earnest, 2003; Rountree & Land, 1996; Rountree, Land & Miethe 1994; Sampson, Raudenbush & Earls, 1997). In Nederland zijn de afgelopen jaren in onderzoek naar slachtofferschap ook dergelijke multi-niveaustudies verricht (bijvoorbeeld: Wittebrood, 2000; Maas-de Waal & Wittebrood, 2002; Van Wilsem, Wittebrood & De Graaf, 2003). Tot op heden is Baumer (2002) de enige die binnen deze multi-niveautraditie de invloed van buurtkenmerken op aangiftegedrag heeft onderzocht.

Het doel van deze studie is voort te bouwen op de groeiende kennis van effecten van buurtkenmerken in de criminologie en deze kennis toe te passen in onderzoek naar aangiftegedrag bij de politie. Deze studie beantwoordt allereerst de vraag in hoeverre de kans dat slachtoffers van criminaliteit aangifte doen bij de politie verschilt tussen de buurten waar zij wonen. Vervolgens wordt nagegaan in welke mate deze geconstateerde verschillen samenhangen met (en verklaard kunnen worden door) sociale en economische kenmerken van deze buurten. Voortbouwend op theorieën over de invloed van sociale stratificatie (Anderson, 1999; Black, 1976) en sociale cohesie in een buurt (Sampson e.a., 1997) op individueel gedrag, onderzoeken we de effecten van de sociaal-economische achterstand, informele sociale controle en het vertrouwen in de effectiviteit van de politie in een buurt op de kans dat slachtoffers aangifte doen bij de politie.

De onderzoeksvragen worden beantwoord met behulp van gegevens over kenmerken van meer dan 100.000 slachtoffers van criminaliteit die zijn ondervraagd in landelijke enquêtes (Politiemonitor Bevolking) in de periode 1995-2001. Onder meer is aan hen gevraagd of zij de ondervonden delicten hebben aangegeven bij de politie. Deze gegevens zijn aangevuld met informatie uit andere bronnen over de buurten waarin de slachtoffers wonen.

2. De beslissing om wel of geen aangifte te doen

Studies naar het besluitvormingsproces bij slachtoffers om wel of geen aangifte te doen, geven aan dat slachtoffers verschillende doelen kunnen nastreven nadat ze een gebeurtenis als crimineel delict hebben ervaren. In de eerste plaats willen slachtoffers hun stress en ongenoegen verminderen dat ze ervaren omdat ze 'onheus' zijn behandeld. Daarnaast willen ze hun kwetsbaarheid voor toekomstig slachtofferschap verkleinen. In de derde plaats zullen slachtoffers proberen de (materiële) situatie te herstellen tot die voorafgaand aan het delict (Felson, Messner, Hoskin & Deane, 2002; Fiselier 1978; Gottfredson & Gottfredson, 1988; Greenberg e.a., 1992; Kidd & Chayet, 1984; Ruback, Greenberg & Westcott, 1984).

Om deze doelen te verwezenlijken hebben slachtoffers grofweg vier opties. Allereerst kunnen ze besluiten niets te doen. Dit is een voor de hand liggende optie als slachtoffers bijvoorbeeld hun ervaringen bij nader inzien toch niet als criminele gebeurtenis ervaren of als het delict niet zo ernstig was. Een tweede mogelijkheid is dat zij proberen – zonder de dader te benaderen – de ontvreemde goederen terug te krijgen en/of een schadevergoeding ontvangen. Een derde optie is dat slachtoffers zonder hulp van buitenaf een oplossing zoeken. Dit kan door bijvoorbeeld via eigenrichting de dader zelf te straffen, maar ook het nemen van extra veiligheidsmaatregelen om herhaling te voorkomen is een mogelijkheid. Een vierde mogelijkheid – en deze staat centraal in dit artikel – is dat slachtoffers aangifte doen bij de politie. De hoop is dan dat de politie de ontvreemde goederen kan achterhalen, een schadevergoeding kan regelen en/of de dader kan opsporen en deze kan laten vervolgen en straffen.

In theorieën over aangiftegedrag wordt veelal verondersteld dat de beslissing van een slachtoffer om een delict al dan niet bij de politie te melden op basis van een rationele beslissing wordt genomen: slachtoffers zijn meer geneigd een delict bij de politie te melden naarmate de kosten van het melden lager zijn en de te verwachten resultaten hoger (Felson e.a., 2002; Gottfredson e.a., 1988; Skogan, 1984). Dat slachtoffers een ‘rationele’ afweging maken moet overigens ruim worden opgevat. De beslissing kan best impulsief worden genomen; er kunnen ook allerlei emoties een rol bij spelen. Maar het uitgangspunt is dat slachtoffers de kosten en baten mee zullen nemen in hun afweging (Felson e.a., 2002).

In dergelijke kosten-batentheorieën staan vooral de aard en ernst van het delict centraal om de aangiftebereidheid van slachtoffers te verklaren. De afgelopen jaren is er in de literatuur over aangiftegedrag – naast aandacht voor preciezere delictkenmerken – ook aandacht gekomen voor de rol van de sociale omgeving bij het besluit om al dan niet aangifte te doen. Verschillende onderzoekers hebben erop gewezen dat het besluit om aangifte te doen niet in sociale isolatie plaatsvindt. Ruback en Greenberg hebben bijvoorbeeld aandacht besteed aan de belangrijke rol van familie en overige sociale relaties en netwerken (Greenberg e.a., 1992; Ruback e.a., 1984). Met name in stresssituaties – zoals wanneer men slachtoffer wordt van criminaliteit – zou men zelf minder goed een rationele afweging kunnen maken en zich mede laten leiden door adviezen en opvattingen van de naaste omgeving. Resultaten van een langlopend onderzoeksprogramma bevestigen de invloed van de sociale omgeving op de besluitvorming van slachtoffers om al dan niet aangifte te doen (Greenberg e.a., 1992).

3. Invloed van buurtkenmerken op aangiftegedrag

Een literatuurstudie leert ons dat er tot op heden – voorzover ons bekend – acht studies zijn verschenen waarin op de een of andere manier de effecten van buurtkenmerken op aangiftegedrag zijn onderzocht (Avakame, Fyfe & McCoy, 1999; Baumer, 2002; Bennett e.a., 1994; Fishman, 1979; Gottfredson e.a., 1979; Laub, 1981; Ruback & Ménard, 2001; Warner, 1992). De meeste van deze studies analyseerden gegevens van nationale of lokale slachtofferenquêtes uit de Verenigde Staten. Bennett en Wiegand (1994) deden hun onderzoek onder slachtoffers uit het

Centraal Amerikaanse Belize en het onderzoek van Fishman (1979) is gebaseerd op een slachtofferenquête uit de Israëlische stad Haifa. In deze studies naar aangiftegedrag staan drie buurtkenmerken centraal: (1) sociaal-economische achterstand, (2) informele sociale controle en (3) houdingen ten opzichte van de politie. Om uiteenlopende redenen is verondersteld dat deze kenmerken van belang zijn voor de kans dat slachtoffers aangifte bij de politie doen.

3.1 Sociaal-economische achterstand

Het idee dat de sociaal-economische achterstand van belang is voor de kans dat slachtoffers van criminaliteit aangifte doen bij de politie is een oude gedachte (bijvoorbeeld: Rousseau, 1762). Bijna dertig jaar geleden vatte Black deze ideeën samen in zijn inmiddels klassiek geworden boek *The Behavior of Law* (1976). Hierin formuleerde hij een algemene sociologische theorie over de mate waarin 'gebruikmaking van de wet' varieert over sociale contexten, zoals buurten. Black's theorie is zeer breed: onder gebruikmaking van de wet verstaat hij niet alleen het doen van aangifte, maar bijvoorbeeld ook het invoeren van formele hulp van de politie, de omgang van de politie met slachtoffers, getuigen of verdachten en het aanspannen van een rechtszaak. Een van de belangrijkste hypothesen van Black is dat de sociaal-economische achterstand van een buurt van invloed is op de mate waarin gebruikgemaakt wordt van de wet: hoe lager de sociaal-economische status (SES) van een buurt, des te minder vaak men in die buurt voor het oplossen van problemen gebruikgemaakt van de wet en des te vaker men het onderling afhandelt. Deze veronderstelling is bekend geworden als de 'stratificatiehypothese' (voor een uitgebreide bespreking van de theorie en de toetsbaarheid: Gottfredson e.a., 1979). Met betrekking tot aangiftegedrag stelt deze hypothese dat *naarmate de sociaal-economische achterstand groter is in een buurt, des te kleiner de kans is dat slachtoffers van criminaliteit die in die buurt wonen aangifte doen (H1)*.

In navolging van Black's stratificatiehypothese, gaat ook Baumer (2002) ervan uit dat er een effect is van de mate van sociaal-economische achterstand van een buurt op de kans dat slachtoffers van criminaliteit aangifte doen. Hij veronderstelt echter – op basis van de resultaten van een uitgebreide etnografische studie van Anderson (1999) naar het dagelijks leven in de binnenstad van Philadelphia – dat dit verband met name opgaat in buurten met extreme achterstand.

De empirische ondersteuning voor deze stratificatiehypothese is tot dusverre overigens niet overtuigend. Van de vijf studies waarin de relatie tussen sociaal-economische achterstand van een buurt en aangiftegedrag is onderzocht, zijn slechts in twee gevallen zwakke samenhangen gevonden. Fishman (1979) vond in Haifa (Israël) een klein effect van de sociaal-economische achterstand van buurten op het aangiftegedrag van verschillende typen delicten. In zijn studie vergeleek hij het aangiftegedrag van slachtoffers uit vijf 'goede' met die uit vijf 'slechte' buurten. Het effect verliep echter indirect via de ernst van het delict en de houding die de slachtoffers hadden ten opzichte van de politie. Baumer (2002) vond wel een direct negatief verband tussen de sociaal-economische achterstand van een buurt en aangiftegedrag, maar alleen bij extreme achterstand, zoals hij ook verondersteld had. In zijn studie bleek de kans op het doen van aangifte bij buurten met een hoge sociaal-economische status juist omgekeerd samen te hangen: in

buurten met een zeer hoge status werd iets minder aangifte gedaan dan in buurten met een iets lagere status. De andere drie studies vonden geen significant verband tussen inkomen of welvaart in buurten en aangiftepercentages van verschillende typen delicten (Bennett e.a., 1994; Gottfredson e.a., 1979; Warner, 1992).

Welke mechanismen verantwoordelijk zijn voor de veronderstelde samenhang tussen sociaal-economische achterstand en aangiftegedrag is onduidelijk. Het is onwaarschijnlijk dat slachtoffers uit achterstandsbuurten over onvoldoende financiële middelen beschikken om aangifte bij de politie te doen: aangifte doen kost immers geen geld. In de literatuur worden dan ook verschillende andere verklaringen gesuggereerd. Deze komen er allen op neer dat het verband tussen sociaal-economische achterstand en aangiftegedrag indirect is en verloopt via een intermediaire factor. Twee mogelijke intermediaire factoren zijn de mate van informele sociale controle en het vertrouwen in de effectiviteit van de politie in een buurt (Baumer, 2002; Rose & Clear, 1998).

3.2 Informele sociale controle

Een eerste verklaring die in de literatuur wordt geopperd voor de relatie tussen sociaal-economische achterstand en aangiftegedrag, is dat de informele sociale controle in een buurt van belang is. Achterstandsbuurten worden over het algemeen gekarakteriseerd door een laag niveau van informele sociale controle of sociale organisatie. De geringe hoeveelheid materiële en politieke hulpbronnen onder de bewoners van deze buurten wordt verondersteld te leiden tot een onvermogen tot onderlinge organisatie. Dit is de klassieke these waarop de sociale-desorganisatietheorie is ontwikkeld (Shaw & McKay, [1942] 1969; zie voor een overzicht: Bursik & Grasmick, 1993). Deze veronderstelling wordt bevestigd in recent onderzoek. Bewoners uit buurten met een grote sociaal-economische achterstand hebben minder onderlinge sociale contacten (Bellair, 1997; Morenoff, Sampson & Raudenbush, 2001; Sampson e.a., 1997) en nemen minder deel aan lokale organisaties (Sampson & Groves, 1989).

De gedachte is verder dat in buurten met geringe informele sociale controle ook de informele organisatie waarmee de openbare orde zou kunnen worden gehandhaafd in een buurt, zoals collectieve sociale controle (Vélez, 2001) of 'collective efficacy' (Sampson e.a., 1997) minder van de grond komt. Er wordt daarbij ook vaak verondersteld dat naarmate er minder informele sociale organisatie in een buurt is, buurtbewoners ook minder eenvoudig toegang hebben tot instanties voor formele controle, zoals de politie (Rose e.a., 1998). Verwacht kan dan ook worden dat *naarmate de informele sociale controle in een buurt geringer is, des te kleiner de kans is dat slachtoffers van criminaliteit die in die buurt wonen aangifte doen (H2)* (vergelijk Baumer, 2002; Rose e.a., 1998).

Een deel van het effect van sociaal-economische achterstand van buurten op de kans op aangifte zou dan dus worden verklaard door verschillen in sociale controle tussen buurten. Wanneer tegelijkertijd de effecten van sociaal-economische achterstand en informele sociale controle worden bekeken zal het 'netto' effect van de achterstand dus kleiner zijn dan wanneer alleen de achterstand wordt onderzocht.

Overigens is het ook mogelijk een tegenstrijdige hypothese over het effect van informele sociale cohesie in een buurt op individueel aangiftegedrag af te leiden, namelijk dat minder informele sociale controle juist leidt tot meer aangiften bij de politie. Deze gedachtegang is veel gevolgd in studies naar verschillen in aangiftepercentages tussen stedelijke en rurale gebieden in de Verenigde Staten. Bewoners van stedelijke gebieden bleken zich in grotere mate afhankelijk te voelen van formele controle door de politie dan bewoners van landelijke gebieden. De laatste groep vertrouwde meer op steun van de directe omgeving (Boggs, 1971; Laub, 1981). Juist in gemeenten en buurten waar geringe en ineffectieve informele sociale controle is, zouden buurtbewoners meer behoefte hebben aan formele sociale controlemechanismen om de problemen waar ze mee te maken hebben te helpen oplossen. Volgens deze gedachtegang zullen bewoners in dergelijke buurten eerder de politie om hulp vragen bij het oplossen van conflicten, het voorkomen van (herhaald) slachtofferschap van criminaliteit en bij het bestraffen van daders van criminaliteit (Black, 1976; Conklin, 1975; Gottfredson e.a., 1979; Laub, 1981). Volgens deze gedachte kan dus worden afgeleid dat *naarmate de informele sociale controle in een buurt geringer is, des te groter de kans is dat slachtoffers van criminaliteit die in die buurt wonen aangifte doen (H3)*.

Wanneer deze alternatieve hypothese juist is zou ze een verklaring kunnen bieden voor het feit dat in empirisch onderzoek slechts geringe bivariate samenhang tussen sociaal-economische achterstand van buurten en de aangiftebereidheid van slachtoffers wordt gevonden. Doordat in buurten met sociaal-economische achterstand veelal minder sociale controle is en de effecten van deze buurtkenmerken op aangiftebereidheid dan tegengesteld zijn, zouden beide effecten elkaar (deels) kunnen compenseren. Een reden dus om de twee buurtkenmerken tegelijkertijd in een analyse op te nemen. Dit is niet eerder gedaan.

De invloed van informele sociale controle in buurten op aangiftegedrag is empirisch nauwelijks onderzocht. Vier van de zes studies die deze samenhang bestudeerden, maakten gebruik van een zeer ruwe maat voor informele sociale controle, namelijk de urbanisatiegraad van de woonplaats van het slachtoffer of van de plaats waar het delict plaatsvond (Avakame e.a., 1999; Gottfredson e.a., 1979; Laub, 1981; Ruback e.a., 2001). In deze studies werd verondersteld dat de kans op aangifte in meer verstedelijkte gebieden groter zou zijn dan in minder verstedelijkte gebieden, omdat de informele sociale controle in verstedelijkte gebieden lager is. Overigens vond alleen Laub (1981) een significant effect. In de studie van Bennett en Wiegand (1994) is wel een directe maat voor sociale controle opgenomen, maar de onderzoekers vonden geen significante samenhang tussen informele sociale controle en aangiftegedrag. De landelijk studie van Baumer (2002) in de Verenigde Staten – in methodologisch opzicht het meest geavanceerd – stelt enigszins teleur omdat slechts één indicator is opgenomen die zowel informele sociale controle als sociaal-economische achterstand moet meten. De effecten van beide factoren zijn hierdoor niet te onderscheiden.

3.3 Vertrouwen in de effectiviteit van de politie

Een andere verklaring voor de geformuleerde verwachting dat in sociaal-economische achterstandsbuurten minder aangifte wordt gedaan, wordt wel gezocht in de interveniërende rol van

het vertrouwen in de (effectiviteit van de) politie. Een dergelijke redenering – in overeenstemming met algemene theorieën over anomie, strain en subculturen van criminaliteit – is terug te vinden in het werk van Anderson (1999) en Baumer (2002). Door de hoge mate van armoede en werkloosheid en de geringe kansen op de arbeidsmarkt, zouden bewoners van achterstandsbuurtten, met name jonge bewoners en allochtonen, vervreemd zijn van de algemeen in de samenleving geldende normen. In dergelijke buurten zijn dan eigen normen en omgangsvormen ontstaan. Deze worden door Anderson (1999) de ‘code of the street’ genoemd. Deze code geeft onder andere aan hoe men behoort om te gaan met en te reageren op criminaliteit. Juist in buurten met extreme sociaal-economische achterstand wordt daarbij van buurtbewoners verwacht dat zij persoonlijk verantwoordelijk zijn voor de veiligheid van henzelf en hun eigendommen. In dergelijke buurten zou het zwak of zelfs lafhartig zijn om de politie in te schakelen om problemen op te lossen (Anderson, 1999; Baumer, 2002).

Deze ‘subcultuur’ met een negatieve houding tegenover de politie wordt mogelijk versterkt doordat in buurten met een grote sociaal-economische achterstand bewoners eerder hun heil zoeken in zwartwerken, het handelen in drugs en overige criminele activiteiten. Ze hebben immers moeilijk(er) toegang tot legitieme economische mogelijkheden. Dit weerhoudt hen er mogelijk ook van om contact te zoeken met de politie wanneer ze zelf slachtoffer worden van criminaliteit; ze zijn bang dat hun eigen activiteiten bekend worden bij justitie (Anderson, 1999; Skogan, 1984). De subcultuur zorgt er ook voor dat bewoners die zich niet zelf schuldig maken aan crimineel gedrag, maar wel in dergelijke achterstandsbuurtten wonen, eveneens terughoudend zijn om de politie naar hun buurt te roepen, wetende dat ze daarmee buurtgenoten in de problemen kunnen brengen (Sparks e.a., 1977; Wright & Decker, 1997). Bewoners van achterstandsbuurtten zullen dus naar verwachting minder vertrouwen hebben in het optreden van de politie en minder vertrouwen hebben in de effectiviteit van de politie.

Slachtoffers zullen de verwachte opbrengsten van het doen van aangifte minder hoog inschatten wanneer zij geen vertrouwen hebben in de (effectiviteit van de) politie of het justitieel systeem (Anderson, 1999; Baumer, 2002; Hagan & Albonetti, 1982; Sherman, 1993). In belangrijke mate zal dit afhangen van de individuele houdingen van slachtoffers. Bij twijfel en in stresssituaties zullen zij hun beslissing echter mede laten afhangen van opvattingen in hun sociale omgeving (Greenberg e.a., 1992; Ruback e.a., 1984). De verwachte baten van aangifte doen bij de politie zijn voor bewoners in buurten met veel sociaal-economische achterstand dus vaak lager (en de kosten vaak hoger) dan voor bewoners in buurten met minder achterstand, zodat ze eerder geneigd zijn af te zien van het melden van delicten bij de politie (vergelijk Conklin, 1975). Verwacht kan worden dat *naarmate het vertrouwen in (de effectiviteit van) de politie in een buurt kleiner is, des te kleiner de kans is dat slachtoffers van criminaliteit die in die buurt wonen aangifte doen (H4)*.

Deze hypothese geeft een verklaring voor de veronderstelling dat naarmate de sociaal-economische achterstand groter is in een buurt, des te kleiner de kans is dat slachtoffers van criminaliteit die in die buurt wonen aangifte doen. Een deel van het effect van achterstand op aangifte zou dan dus worden verklaard door verschillen in vertrouwen in de (effectiviteit van de) politie. Of dit het geval is, is onbekend. Onderzoek waarbij naast de sociaal-economische

achterstand van buurten ook het vertrouwen in de politie van deze buurten wordt meegenomen is wel aanbevolen (Baumer, 2002), maar op één studie naar aangiftegedrag in Belize na (Bennett e.a., 1994) nooit verricht.

De onderhavige studie is de eerste waarin de drie theoretisch relevant geachte buurtkenmerken – sociaal-economische achterstand, informele sociale controle en het vertrouwen in de (effectiviteit van de) politie – afzonderlijk gemeten worden (vergelijk Baumer, 2002) en waarin de effecten ervan tegelijkertijd in een multi-niveau-analyse worden onderzocht (vergelijk Bennett e.a., 1994; Gottfredson e.a., 1979). Bovendien worden in de huidige studie hypothesen over de effecten van de buurtkenmerken niet alleen getoetst op de aangifte van geweldsdelicten, maar ook op andere delicttypen zodat de theorieën over sociaal-economische achterstand, informele sociale controle en het vertrouwen in de effectiviteit van de politie scherper getoetst worden.

4. Data

Om de hypothesen te kunnen toetsen, zijn verschillende databronnen gebruikt. In de eerste plaats is gebruikgemaakt van de Politiemonitor Bevolking (PMB). Dit is een telefonische enquête die sinds 1993 tweejaarlijks in opdracht van de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie wordt afgenomen bij een aselechte steekproef van de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder (voor meer informatie over de PMB: zie Politiemonitor Bevolking, 2001). Door de grote schaal waarop het onderzoek wordt uitgevoerd zijn gebiedsvergelijkingen in heel Nederland op gedetailleerd niveau mogelijk. Voor dit artikel zijn de bestanden uit 1995, 1997, 1999 en 2001 samengevoegd tot één bestand met gegevens over 317.954 respondenten. Van deze respondenten zijn er 110.950 – ofwel 35 procent – de 12 maanden voorafgaand aan de enquête minimaal één keer in hun eigen woonplaats slachtoffer geworden van een delict. Over het laatste voorval is aanvullende informatie beschikbaar, waaronder of het delict bij de politie is gemeld. Ook zijn er sociale en demografische gegevens van de respondenten opgenomen in de PMB.

Daarnaast zijn de viercijferige postcodes van het woonadres van de respondenten bekend, zodat we weten in welke buurt ze wonen. Hiermee is de buurt geoperationaliseerd als postcodegebied. In ons land worden 3.968 postcodegebieden onderscheiden (indeling van 1999). Deze zijn ontworpen als administratieve eenheden en hebben niet altijd de optimale indeling om sociale en economische verschillen tussen buurten mee aan te duiden. Binnen sommige postcodegebieden is dan ook sprake van aanzienlijke heterogeniteit (Knol, 1998). Toetsingen van effecten van buurtkenmerken zullen derhalve in het algemeen conservatief zijn: effecten van buurtkenmerken zullen eerder onder- dan overschat worden.

Voor gegevens over de buurten waar de respondenten wonen, is gebruikgemaakt van aanvullende bronnen, namelijk de Woonmilieudatabase (WMD) en het Woningbehoefteonderzoek (WBO). De WMD is een compilatie van gegevens over buurten afkomstig van verschillende instanties, zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Geomarktoprofiel,

verschillende gemeenten en provincies en diverse ministeries. Het WBO is een vierjaarlijkse enquête onder een representatieve steekproef van de bevolking naar woonervaringen en wensen (VROM, 2003). De buurtgegevens uit bovengenoemde bestanden zijn aan de gegevens uit de PMB gekoppeld met behulp van de viercijferige postcode die in alledrie de bestanden aanwezig is.

De analyses zijn uitgevoerd op slachtoffers en buurten zonder ontbrekende waarden op de benodigde variabelen. Hierdoor hebben de analyses in dit artikel betrekking op 101.592 slachtoffers (en evenveel delicten) die in 3.104 verschillende Nederlandse buurten wonen. De buurten (postcodegebieden) die niet in de analyses konden worden betrokken, betreffen voornamelijk landelijke gebieden en industrieterreinen waar nauwelijks mensen wonen.

5. Operationalisatie

5.1 Aangifte

In de PMB worden respondenten onder andere gevraagd naar hun ervaringen met 12 verschillende vormen van criminaliteit in de 12 maanden voorafgaand aan de enquête. Het gaat hierbij om fietsendiefstal, autodiefstal, diefstal uit de auto, beschadiging van de auto, beroving zonder geweld, beroving met geweld, poging tot inbraak, inbraak, overige diefstal, overige beschadiging, bedreiging en mishandeling. Wanneer men aangeeft in die periode van één of meer delicten slachtoffer te zijn geworden, wordt vervolgens verder gevraagd over het meest recente voorval. We nemen in dit artikel alleen respondenten in beschouwing die in hun eigen woonplaats slachtoffer werden, omdat verondersteld kan worden dat buurteffecten met name optreden bij incidenten die in de eigen omgeving plaatsvonden. Het antwoord op de vraag of het delict wel (1) of niet (0) bij de politie is gemeld, dient als afhankelijke variabele in dit onderzoek. Wanneer een delict bij de politie is gemeld, maakt het niet uit of dit in de eigen woonplaats is of elders. Het delict kan overigens door het slachtoffer zelf bij de politie zijn gemeld (60% van alle meldingen) of door iemand anders. Wanneer iemand anders het delict heeft gemeld betreft het meestal een huishouddelict (bijvoorbeeld een inbraak). Uit tabel 1 valt af te lezen dat 43 procent van de delicten bij de politie is gemeld.

5.2 Delictkenmerken

Om adequaat te kunnen onderzoeken in hoeverre verschillen in aangiftgedrag samenhangen met kenmerken van buurten, dienen we rekening te houden met het type en de ernst van de ondervonden delicten. Allereerst is een onderscheid gemaakt tussen de 12 typen delicten waarover respondenten zijn ondervraagd. In onze analyses nemen we alle verschillende delicttypen mee in één analysemodel.³ Ter controle voor het type delict zijn daarom dummy's opgenomen. De dummy voor autodiefstal bijvoorbeeld, is één wanneer het betreffende delict een autodiefstal is en nul wanneer het een ander type delict betreft. Fietsendiefstal is de referentiecategorie.

Naast het type delict wordt ook gecontroleerd voor de financiële en fysieke schade die het

Tabel 1: Beschrijving afhankelijke en controlevariabelen (N = 101.592)

Variabele	%	Variabele	%
Aangifte	43	<i>Delictkenmerken</i>	
<i>Slachtofferkenmerken</i>		Delicttype	
Leeftijd ^a	–	– diefstal fiets	18
Man	48	– diefstal auto	1
Laagopgeleid	33	– diefstal uit auto	6
Verricht >15 uur p/w betaalde arbeid	55	– vernieling aan/diefstal vanaf auto	29
Werkloos of in WAO	4	– diefstal portemonnee met geweld	0
Allochtoon	3	– diefstal portemonnee zonder geweld	4
Soort huishouden		– poging tot inbraak	7
– meer persoonshuishouden	80	– inbraak	4
– éénpersoonshuishouden	18	– overige diefstal	11
– éénoudergezin (kind(eren)<15)	2	– vernielingen, anders dan aan auto	13
		– dreiging met lichamelijk geweld	6
		– mishandeling	1
		Financiële schade	
		– < fl. 100,-	53
		– fl. 100,- – fl. 499,-	23
		– ≥ fl. 500,-	24
		Lichamelijk letsel	
		– geen tot licht	99
		– midden	0
		– zwaar	0

^a De gemiddelde leeftijd in het bestand is 41,85 jaar. De standaarddeviatie is 15,62, het minimum is 15 en het maximum is 98 jaar.

slachtoffer heeft gehad ten gevolge van het delict. De categorieën die voor financiële schade onderscheiden worden zijn: minder dan 100 gulden (referentiecategorie), 100-499 gulden en 500 gulden of meer. Voor de laatste twee categorieën zijn dummy's in de analyses opgenomen. Bij de delicten bedreiging en mishandeling is niet naar financiële schade gevraagd (vaak zal er bij deze delicten ook geen financiële schade geweest zijn). De financiële schade is voor deze delicten op nul (minder dan 100 gulden) gesteld. Voor de mate van lichamelijk letsel zijn ook drie categorieën onderscheiden waarvoor twee dummy's zijn aangemaakt: geen tot licht letsel waarbij geen medische behandeling heeft plaatsgevonden (referentiecategorie), middelmatig letsel waarbij eenmalig medische hulp heeft plaatsgevonden en zwaar letsel waarbij ziekenhuisopname of meerdere malen medische hulp heeft plaatsgevonden of nog plaats moet vinden. Omdat alleen bij geweldsdelicten (beroving met geweld, bedreiging en mishandeling) naar lichamelijk letsel is gevraagd, is bij de vermogensdelicten aangenomen dat er geen lichamelijk letsel was.

Uit tabel 1 valt af te lezen dat ruim de helft (53%) van de ondervonden delicten geringe financiële schade (minder dan 100 gulden) tot gevolg heeft. Bij ongeveer een kwart van de delicten is de schade meer dan 500 gulden. Lichamelijk letsel komt in geringe mate voor: slechts bij een half procent van de delicten was sprake van substantieel lichamelijk letsel. Dit komt overigens grotendeels doordat er bij vermogensdelicten van uitgegaan was dat er geen sprake was van lichamelijk letsel. Vermogensdelicten vormen bijna 95 procent van de delicten in ons bestand.

5.3 Slachtofferkenmerken

In de analyses controleren we ook voor een aantal slachtofferkenmerken waarvan uit eerder onderzoek blijkt dat ze van belang zijn voor de kans op aangifte. We controleren voor de volgende kenmerken van slachtoffers: sekse (0 = vrouw, 1 = man), leeftijd (in jaren), samenstelling van het gezin (met meerpersoonshuishoudens als referentiecategorie en daarnaast dummy's voor de categorieën éénpersoonshuishouden en éénoudergezin met één of meer kinderen onder de 15 jaar), laag opleidingsniveau (0 = mbo/havo/vwo of hbo/wo en 1 = basisonderwijs/vbo/mavo), arbeidsstatus (een dummy voor werkloosheid en een dummy voor minimaal 15 uur betaalde arbeid per week) en etniciteit (0 = autochtoon en 1 = niet-westerse allochtoon). De westerse allochtonen in het bestand – om precies te zijn 239 Belgen, 429 Duitsers en 183 Engelsen – zijn als autochtoon gecategoriseerd.

In tabel 1 is de verdeling van de kenmerken van slachtoffers weergegeven. De verdeling komt in grote lijnen overeen met wat bekend is uit eerder onderzoek naar slachtoffers in Nederland (Wittebrood, 1997) en in andere landen (Van Kesteren, Mayhew & Nieuwbeerta, 2000). Echter, het percentage allochtonen, mannen en jongeren is lager dan we op basis van eerder onderzoek verwachtten. Dit wordt vermoedelijk veroorzaakt door de lichte selectie in de steekproef van de PMB. Mannen, jongeren en allochtonen hebben een kleinere kans om respondent te zijn (Politiemonitor Bevolking, 2001). Dit komt vermoedelijk doordat ze met behulp van het telefoonregister van KPN minder goed bereikbaar zijn en – bij een deel van de allochtonen – door taalproblemen. In tabel 1 zijn geen wegingsfactoren gebruikt om hiervoor te corrigeren; het is voor onze multivariate analyses ook niet relevant.

5.4 Buurtkenmerken

Over de effecten van drie buurtkenmerken op de kans dat slachtoffers van criminaliteit aangifte doen bij de politie hebben we vier hypothesen opgesteld. De kenmerken zijn de sociaal-economische achterstand van een buurt, de mate van informele sociale controle en het vertrouwen in de effectiviteit van de politie in een buurt. Om deze buurtkenmerken te meten zijn verschillende methoden en databronnen gebruikt.

De *sociaal-economische achterstand* van de buurten is gemeten met behulp van vier indicatoren uit de Woonmilieudatabase 1998: het percentage huishoudens in de buurt met een inkomen onder het sociaal minimum (14.000 gulden), het percentage huishoudens waarvan het

hoofd werkloos is, het percentage huishoudens waarvan het hoofd een bijstandsuitkering ontvangt en het percentage eenoudergezinnen met minderjarige kinderen. Om voor elke buurt een score voor sociaal-economische achterstand te bepalen, zijn de scores van de vier indicatoren gesommeerd, waarbij gewogen is op hun factorlading.⁴ Ondanks de weging kan worden gezegd dat de ruwe schaalscores die op deze manier zijn verkregen grofweg het percentage huishoudens met sociaal-economische achterstand in de buurten weergeven. De ruwe schaal heeft een minimum waarde van nul (geen economische achterstand) en een maximum van 81,7 (grote economische achterstand). Het gemiddelde is 27,7. Voor de analyses is de schaal echter gecentreerd over de gehele steekproef en gedeeld door tien, waardoor het minimum -2,77, het maximum 5,40 en het gemiddelde nul werden (zie tabel 2).

Om te komen tot een maat voor *informele sociale controle* is gebruikgemaakt van gegevens uit het Woningbehoeftenonderzoek 2002. Aan respondenten zijn negen uitspraken voorgelegd die een indicatie geven van de sociale cohesie (op haar beurt een goede indicator voor informele sociale controle) in de buurt en waarvan zij konden aangeven in welke mate ze het met de uitspraken eens zijn. Deze uitspraken zijn: (a) ik ben gehecht aan deze buurt, (b) ik voel mij thuis in deze buurt, (c) ik heb veel contact met mijn directe buren, (d) ik heb veel contact met de andere buurtbewoners, (e) ik voel mij mede verantwoordelijk voor de leefbaarheid in de buurt, (f) in deze buurt gaat men op een prettige manier met elkaar om, (g) ik woon in een gezellige buurt met veel saamhorigheid, (h) mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks en (i) ik ben tevreden met de bevolkingssamenstelling in deze buurt.

In navolging van Raudenbush en Sampson (1999) is een ecometrische analyse uitgevoerd om elke buurt in ons bestand een score te geven voor sociale cohesie (zie ook Van Wilsem e.a., 2003). Bij dit type analyse wordt beoogd een kenmerk van ecologische eenheden (in dit geval buurten) te meten aan de hand van enquêtegegevens en deze te aggregeren over antwoorden op meervoudige items gegeven door meerdere respondenten binnen elke ecologische eenheid. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat de interne consistentie van een schaal op gebiedsniveau niet alleen afhankelijk is van de correlatie tussen de items, het aantal items en de 'moeilijkheidsgraad' ervan (zoals in een schaal op individueel niveau), maar ook van de overeenstemming tussen de respondenten binnen het gebied en de steekproefgrootte per gebied. In de praktijk kunnen schaalwaarden voor de buurten worden verkregen door middel van een multi-niveau-analyse met drie niveaus: items, respondenten en buurten. De voorspelde waarden op buurtniveau zijn dan de nieuwe schaalwaarden. De door ons geconstrueerde maat voor sociale cohesie heeft een betrouwbaarheid van 0,80. De schaal die we hebben geconstrueerd is gecentreerd over de hele steekproef (het gemiddelde is nul) en heeft in onze data een minimumwaarde van -0,49 en een maximum van 0,56, waarbij een hogere score een lagere sociale cohesie weergeeft (zie tabel 2).

Om het *vertrouwen in de (effectiviteit van de) politie in de buurt* onder buurtbewoners vast te stellen is gebruikgemaakt van enquêtevragen uit de PMB. Aan iedere respondent werd gevraagd om bij 12 stellingen over het functioneren, het opreden en de beschikbaarheid van de politie aan te geven in welke mate zij het met deze uitspraken eens zijn. De stellingen zijn: (a) de politie biedt bescherming in deze buurt, (b) de politie heeft contact met bewoners uit deze buurt,

(c) de politie reageert op problemen in de buurt, (d) de politie pakt de zaken hier efficiënt aan, (e) de politie in deze buurt doet haar best, (f) de politie treedt hier niet hard genoeg op, (g) de politie grijpt hier niet in, (h) je ziet de politie in deze buurt te weinig, (i) ze komen hier te weinig uit de auto, (j) ze zijn hier te weinig aanspreekbaar, (k) de politie in deze buurt heeft te weinig tijd voor allerlei zaken en (l) ze komen niet snel als je ze roept. Om per buurt een maat te construeren voor het vertrouwen in de effectiviteit van de politie is opnieuw een ecometrische analyse uitgevoerd vergelijkbaar met die voor de mate van informele sociale controle. De betrouwbaarheid van de schaal is 0,83. De schaal is in onze data gecentreerd over de hele steekproef (het gemiddelde is nul) en heeft een minimum van -0,33 en een maximum van 0,48 (zie tabel 2).

Tabel 2: Beschrijving buurtkenmerken (gecentreerd op individueel niveau) ($N = 101.592$)

	Gemiddelde	SD	Minimum	Maximum
Sociaal-economische achterstand ^a	0	1,44	-2,77	5,40
Lage sociale cohesie	0	0,18	-0,49	0,56
Laag vertrouwen in de politie	0	0,09	-0,33	0,48
Percentage allochtonen ^a	0	1,26	-1,31	6,69
Verhuismobiliteit	0	0,52	-1,22	2,27

^a Gecentreerd en gedeeld door tien.

Naast de drie kenmerken van buurten waar hypothesen over zijn geformuleerd, zijn nog twee andere buurtkenmerken als controlevariabelen in de analyses opgenomen: de etnische heterogeniteit en de verhuismobiliteit in een buurt. Deze buurtkenmerken worden in ander onderzoek vaak gebruikt als indirecte indicatoren voor de mate van informele sociale controle (bijvoorbeeld: Bernasco & Nieuwbeerta, 2003; Van Wilsem e.a., 2003; Wittebrood, 2000). Door deze kenmerken als controlevariabelen op te nemen beogen we een beter beeld te krijgen van de invloed van de buurtkenmerken waar we hypothesen over geformuleerd hebben. Als indicator voor *etnische heterogeniteit* in een buurt wordt het percentage niet-westerse allochtonen gebruikt. In de buurten in ons bestand varieert dit percentage van nul (30% van alle buurten in Nederland) tot 80. Gemiddeld wonen er 13,1 procent niet-westerse allochtonen in een buurt. Voor de analyses zijn de scores rond nul gecentreerd en gedeeld door tien, waardoor het minimum -1,31 is en het maximum 6,69 (zie tabel 2). De *verhuismobiliteit* in een buurt is gedefinieerd als het aantal personen dat in een jaar in de betreffende buurt is komen wonen als percentage van de totale bevolking. Verhuizingen binnen de buurt zijn niet meegeteld. In onze gegevens lopen de scores van nul procent tot 34,9 procent en is het gemiddelde 12,2. Ook deze scores zijn rond nul gecentreerd en gedeeld door tien, waardoor het minimum -1,22 is en het maximum 2,27 (zie tabel 2). De data voor beide kenmerken zijn afkomstig uit de Woonmilieudatabase 1998.

6. Analysemethode

Om de hypothesen te toetsen zijn multi-niveau (ook wel ‘multilevel’ of ‘hiërarchische’) modellen gebruikt (Goldstein, 1995; Snijders & Bosker, 1999). Multi-niveaumodellen hebben als voordeel boven traditionele technieken (zoals OLS-regressie) dat ze rekening houden met de gelaagde (geneste) structuur in de gegevens. In het huidige onderzoek hebben we te maken met twee niveaus: het niveau van het delict/slachtoffer en van de buurt waar het slachtoffer in woont. Op beide niveaus worden afzonderlijk meetfouten gespecificeerd. Op deze manier wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat individuen binnen buurten ‘gelijker’ zijn dan tussen buurten. Bovendien hebben multi-niveaumodellen het voordeel dat bij de schatting van de parameters rekening wordt gehouden met het aantal individuen binnen een buurt. Buurten met veel slachtoffers wegen zwaarder mee bij de schatting dan buurten met weinig slachtoffers.

Omdat de afhankelijke variabele dichotoom is – wel of geen aangifte – en verondersteld wordt dat de verdeling van de meetfouten op delict/slachtofferniveau binomiaal is, schatten we logistische multi-niveaumodellen waarbij de variantieparameter op het delict/slachtofferniveau op de waarde één is vastgezet. De parameters zijn geschat met behulp van MlwiN 1.1 dat speciaal ontwikkeld is voor dit soort modellen (Rasbash, Brown, Goldstein e.a., 2000). Voor een uitgebreide uitleg over de hier gebruikte modellen verwijzen we naar Goldstein (1995) en Snijders en Bosker (1999).

In regressiemodellen kunnen verklarende kenmerken onderling sterk gecorreleerd zijn, met name wanneer het geaggregeerde kenmerken betreft. Het opnemen van sterk gecorreleerde predictoren op buurniveau kan leiden tot problemen met multicollineariteit, waardoor parameterschattingen ernstig beïnvloed kunnen worden. In de huidige analyses is Pearson’s *r* tussen sociaal-economische achterstand en het percentage allochtonen met 0,71 de sterkste correlatie tussen de buurtkenmerken. Omdat dit tamelijk hoog is, zijn de *Variance Inflation Factor*-scores (VIF’s) van de verschillende buurtkenmerken berekend; deze geven een goede indicatie voor multicollineariteit (Land, McCall & Cohen, 1990; Stevens, 1996). De sociaal-economische achterstand bleek de hoogste VIF te hebben van onze buurtkenmerken: 2,49. VIF’s groter dan 3 leiden in het algemeen tot bezorgdheid – hoewel er geen echte ‘gouden standaard’ is – dus multicollineariteit lijkt geen problemen te veroorzaken in onze analyses (Belsley, Kuh & Welsch, 1980; Stevens, 1996).

7. Resultaten

Gemiddeld wordt volgens de gegevens over 12 delictsoorten van de PMB 1995-2001 ruim 40 procent van alle delicten gemeld bij de politie. Het percentage aangegeven delicten is echter sterk afhankelijk van het type delict (zie tabel 3). De hoogste aangiftepercentages zijn te vinden bij autodiefstal: 97 procent van de slachtoffers geeft aan dit delict bij de politie te hebben gemeld. Ook van inbraak en van diefstal van portemonnee met geweld wordt een groot deel

gemeld bij de politie (meer dan 80%). Vernielingen, diefstal vanaf de auto en overige diefstal worden het minst vaak gemeld: minder dan drie op de tien delicten is volgens de slachtoffers bij de politie gemeld.

Tabel 3: Verdeling aantal delicten naar type delict en percentage delicten dat daarvan wordt gemeld bij de politie

Type delict	% Gemeld	Totaal aantal incidenten (%)	
Vernielingen (niet aan auto)	21,6	13.484	(13)
Overige diefstal	26,8	11.439	(11)
Vernieling aan of diefstal vanaf auto	28,8	28.974	(29)
Dreiging met lichamelijk geweld	33,8	5.927	(6)
Poging tot inbraak	53,9	6.842	(7)
Diefstal van fiets	59,3	18.319	(18)
Mishandeling	64,5	907	(1)
Diefstal portemonnee zonder geweld	69,2	3.614	(4)
Diefstal uit auto	75,7	6.442	(6)
Diefstal portemonnee met geweld	81,3	310	(0)
Inbraak	88,6	4.441	(4)
Diefstal van auto	97,0	893	(1)
Totaal	43,2	101.592	(100)

Bron: PMB, 1995-2001.

Een eerste indruk van de mate waarin de vier geformuleerde hypothesen bevestigd worden, wordt gegeven door tabel 4. Hierin zijn de buurten geordend naar hun score op de schaal voor sociaal-economische achterstand en vervolgens opgedeeld in quintielen (telkens 20% van de buurten). Voor het quintiel met de meeste sociaal-economische achterstand zijn de buurten verder opgedeeld in de tien procent, vijf procent en één procent buurten met de hoogste score. De buurten met de meeste sociaal-economische achterstand zijn vooral gelegen in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Van de vijf procent buurten met de meeste achterstand ligt meer dan de helft in een van deze drie steden. Van de één procent buurten met de meeste achterstand is dat zelfs ruim 80 procent.

Voor verschillende kenmerken is de gemiddelde score gepresenteerd naar de mate van sociaal-economische achterstand. Zo ook voor de aangiftebereidheid. Duidelijk is dat het aangiftepercentage samenhangt met de mate van achterstand. Naarmate de achterstand toeneemt, neemt het aangiftepercentage eerst ook licht toe, maar voor buurten met extreme achterstand neemt het juist af. In de 80 procent buurten met de minste achterstand, is het aangiftepercentage gemiddeld 43. Een nog grotere achterstand gaat samen met een lager aangiftepercentage. In

Tabel 4: Kenmerken van buurten naar mate van sociaal-economische achterstand ($n=3.104$)

	Sociaal-economische achterstand van buurt (in percentielen)							
	0-20	21-40	41-60	61-80	81-100	91-100	96-100	99-100
Percentage aangifte	41,2	42,5	43,0	44,7	42,1	40,3	38,8	37,8
Soc.econ. achterstand ^a	12,1	16,5	19,7	25,1	41,6	49,9	57,6	72,5
Lage sociale cohesie (x100)	-5,2	-6,4	-4,7	0,4	17,5	25,2	29,7	38,8
Laag vertr. in politie (x100)	-0,3	-0,1	-0,3	-0,8	0,9	1,7	3,4	4,6
Percentage allochtonen ^a	3,7	4,0	4,8	7,6	18,9	25,2	32,1	52,1
Verhuismobiliteit ^a	7,7	7,7	8,3	9,9	14,8	16,7	18,1	19,3
Percentage buurten in G3 ^b	0,6	0,8	1,8	3,1	23,5	36,1	51,6	80,6

^a Ruwe scores; niet gecentreerd en gedeeld door tien.

^b Amsterdam, Rotterdam en Den Haag.

de vijf procent buurten met de meeste sociaal-economische achterstand wordt gemiddeld 38,8 procent van de delicten gemeld en in de één procent slechtste buurten is dat 37,8 procent.

Verder laat tabel 4 zien dat naarmate de sociaal-economische achterstand in een buurt groter is, ook het percentage allochtonen hoger is. Ook is de verhuismobiliteit – dat wil zeggen, de instroom van nieuwe bewoners – in buurten met veel achterstand gemiddeld hoger dan in andere buurten. De sociale cohesie is lager naarmate er meer sociaal-economische achterstand is en ook het vertrouwen in de effectiviteit van de politie is lager in dit soort buurten. Het meest uitgesproken doen deze bevindingen zich voor in de één procent buurten met de meeste sociaal-economische achterstand. In deze buurten is niet alleen een extreme sociaal-economische achterstand, maar wonen gemiddeld 52 procent allochtonen, is sprake van een hoge verhuismobiliteit (ruim 19%) en is de sociale cohesie laag (0,39).

Dat sociaal-economische achterstand in een buurt bivariaat zowel negatief samenhangt met de aangiftebereidheid als met sociale cohesie en vertrouwen in de effectiviteit van de politie, is een indirecte bevestiging voor de hypothese dat naarmate de sociale cohesie en het vertrouwen in de politie groter zijn, ook de kans dat slachtoffers aangifte doen groter is ($H2$ en $H4$). Verder houdt het de mogelijkheid in dat de relatie tussen sociaal-economische achterstand van de buurt en het aangiftegedrag in die buurt (gedeeltelijk) verloopt via sociale cohesie en het vertrouwen in de effectiviteit van de politie.

Bovenstaande bevindingen geven echter niet meer dan een eerste indruk van de uitkomsten en vormen geen adequate toetsing van de hypothesen. Er wordt geen rekening gehouden met mogelijke verschillen in typen delicten over buurten. Wanneer in achterstandsbuurten bijvoorbeeld naar verhouding meer lichte delicten plaatsvinden – waarvan minder vaak aangifte wordt gedaan dan van ernstige delicten – zal het aangiftepercentage daardoor lager kunnen liggen.

Daarnaast wordt geen rekening gehouden met verschillen in kenmerken van slachtoffers. Wanneer in achterstandswijken meer jongeren wonen (en slachtoffer worden) – die naar verhouding minder vaak aangifte doen dan ouderen – zullen achterstandswijken daardoor lagere aangiftepercentages hebben. Tot slot wordt geen rekening gehouden met de onderlinge samenhang van de buurtkenmerken. Om te kijken in hoeverre het effect van sociaal-economische achterstand op aangiftedrag via sociale cohesie en/of vertrouwen in de effectiviteit van de politie verloopt, dienen de effecten van deze buurtkenmerken tegelijkertijd in ogenschouw genomen worden.

7.1 Multi-niveaumodellen

Om de geformuleerde hypothesen adequaat te toetsen zijn parameters voor twee verschillende logistische multi-niveaumodellen geschat. In beide modellen hangt de kans dat slachtoffers aangifte doen zowel af van kenmerken van het delict als van slachtofferkenmerken. In het eerste model is bovendien een indicator voor de sociaal-economische achterstand van de buurt opgenomen (inclusief de twee controlekenmerken) en in het tweede model zijn de indicatoren voor alle buurtkenmerken tegelijkertijd opgenomen. De geschatte parameters staan in tabel 5. Het intercept geeft de kans weer dat een ‘gemiddeld’ slachtoffer uit een meerpersoonshuishouden (de referentiecategorie) van een delict in de referentiecategorie (fietsendiefstal met minder dan fl. 100,- schade) aangifte doet bij de politie (gemeten in log-odds). De effectparameters zijn weergegeven in log-odds ratio's.

In beide modellen zijn delict- en slachtofferkenmerken in het model opgenomen. Dit is gedaan om de ‘netto’ effecten van de buurtkenmerken op aangiftedrag te kunnen toetsen (dus gecontroleerd voor effecten van delict- en slachtofferkenmerken). De geschatte effectparameters in elk van de modellen maken duidelijk dat de delictkenmerken en – in mindere mate ook – de slachtofferkenmerken een belangrijke rol spelen in het voorspellen van de aangiftebeslissing. Het type delict waarvan men slachtoffer wordt, evenals de financiële schade en het lichamelijk letsel als gevolg van het delict, speelt een belangrijke rol in de aangiftebeslissing. Naarmate er meer schade en/of letsel is, des te groter de kans is dat een delict bij de politie wordt gemeld. Wat betreft de kenmerken van het slachtoffer, lijken vooral leeftijd (hoe ouder, hoe groter de kans op aangifte) en het opleidingsniveau (lager opgeleiden doen vaker aangifte) samen te hangen met aangifte. Ook blijkt dat vrouwelijke slachtoffers vaker aangifte doen dan mannelijke slachtoffers, autochtone slachtoffers vaker dan allochtone slachtoffers, slachtoffers die meer dan 15 uur per week werken in een betaalde baan minder dan andere slachtoffers en slachtoffers in een éénpersoonshuishouden minder vaak dan slachtoffers in een huishouden met meerdere personen vanaf 15 jaar. Hiermee wordt duidelijk dat het van belang is rekening te houden met effecten van delict- en slachtofferkenmerken wanneer de effecten van buurtkenmerken worden onderzocht.

Tabel 5: Coëfficiënten (log-odds ratio's) van delict-, individuele en buurtkenmerken van de logistische multi-niveau-analyse op aangiftegedrag

	Model 1		Model 2	
	Coëfficiënt	(S.E.)	Coëfficiënt	(S.E.)
Intercept	-0,62**	(0,03)	-0,62**	(0,03)
Delictkenmerken				
Delicttype (ref.: diefstal fiets)	—	—	—	—
– diefstal auto	2,66**	(0,20)	2,66**	(0,20)
– diefstal uit auto	0,51**	(0,04)	0,51**	(0,04)
– vernieling aan/diefstal vanaf auto	-1,40**	(0,02)	-1,40**	(0,02)
– diefstal portemonnee met geweld	1,43**	(0,16)	1,43**	(0,16)
– diefstal portemonnee zonder geweld	0,72**	(0,04)	0,72**	(0,04)
– poging tot inbraak	0,35**	(0,03)	0,35**	(0,03)
– inbraak	1,25**	(0,05)	1,25**	(0,05)
– overige diefstal	-1,01**	(0,03)	-1,01**	(0,03)
– vernielingen, anders dan aan auto	-1,33**	(0,03)	-1,33**	(0,03)
– dreiging met lichamelijk geweld	-0,12**	(0,03)	-0,12**	(0,04)
– mishandeling	0,84**	(0,08)	0,84**	(0,08)
Financiële schade (ref.: < fl.100,-)	—	—	—	—
– fl.100,- – fl. 499,-	0,97**	(0,02)	0,97**	(0,02)
– ≥ fl. 500,-	2,21**	(0,02)	2,21**	(0,02)
Lichamelijk letsel (ref.: geen tot licht)	—	—	—	—
– midden	1,57**	(0,16)	1,56**	(0,16)
– zwaar	1,41**	(0,19)	1,41**	(0,19)
Slachtofferkenmerken				
Leeftijd	0,01**	(0,00)	0,01**	(0,00)
Man	-0,10**	(0,02)	-0,10**	(0,02)
Laagopgeleid	0,15**	(0,02)	0,15**	(0,02)
Betaalde baan (> 15 uur p/w)	-0,08**	(0,02)	-0,08**	(0,02)
Werkloos	-0,06	(0,04)	-0,06	(0,04)
Allochtoon	-0,20**	(0,05)	-0,20**	(0,05)
Soort huishouden (ref.: meer pers.)	—	—	—	—
– éénpersoonshuishouden	-0,19**	(0,02)	-0,19**	(0,02)
– éénoudergezin (kind(eren)<15)	-0,09	(0,06)	-0,09	(0,06)

	Model 1		Model 2	
	Coëfficiënt	(S.E.)	Coëfficiënt	(S.E.)
Buurtkenmerken				
Soc. econ. achterstand ^a	-0,07**	(0,01)	-0,06**	(0,01)
Soc. econ. acht. ^a * Soc. econ. acht. ^a	-0,01*	(0,00)	-0,01*	(0,00)
Lage sociale cohesie			-0,19*	(0,09)
Laag vertrouwen in politie			0,05	(0,12)
Percentage allochtonen ^a	-0,00	(0,01)	-0,01	(0,02)
Verhuismobiliteit ^a	-0,05*	(0,03)	-0,04	(0,03)
Variantie				
Buurniveau	0,06**	(0,01)	0,06**	(0,01)
Aantal slachtoffers		101.592		
Aantal buurten		3.104		

* = $p < 0,05$;

** = $p < 0,01$ (tweezijdig).

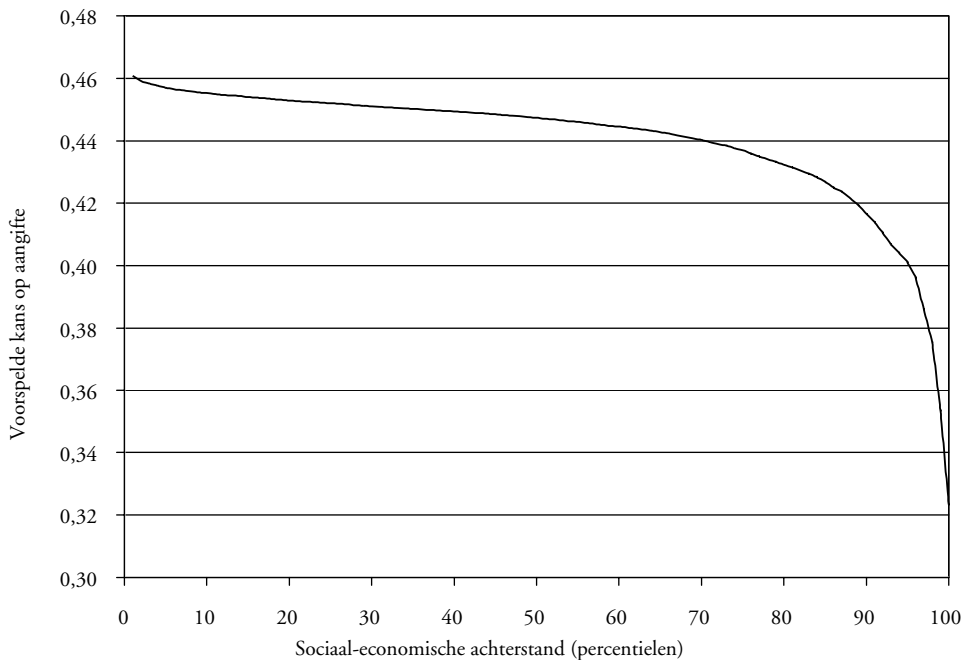
^a Gecentreerd en gedeeld door tien.

In Model 1 wordt de samenhang tussen de sociaal-economische achterstand in de buurt en de kans op aangifte van een delict bij de politie nagegaan. Hiermee toetsen we de hypothese die stelt dat naarmate de sociaal-economische achterstand groter is in een buurt, des te kleiner de kans is dat slachtoffers van criminaliteit die wonen in die buurt aangifte doen (*H1*). Omdat het verband tussen sociaal-economische achterstand en aangiftegedrag niet rechtlijnig verloopt – zoals al weergegeven in tabel 4 en hierboven besproken – is de maat voor sociaal-economische achterstand ook als kwadratische term in het model opgenomen.⁵ Zowel de parameters behorende bij de lineaire als die bij de kwadratische term zijn statistisch significant en negatief. Onze eerste hypothese wordt hiermee dus ondersteund. Dat de parameter voor de kwadratische term negatief is houdt in dat het negatieve effect van sociaal-economische achterstand sterker is in buurten met een grote achterstand.

Figuur 1 illustreert het verloop van de relatie tussen sociaal-economische achterstand in buurten en de kans dat slachtoffers aangifte doen bij de politie. In deze figuur zijn de voorspelde kansen op aangifte op basis van Model 1 uitgezet tegen de buurten waarin zij wonen. De buurten zijn hierbij onderverdeeld in percentielen op basis van hun scores voor sociaal-economische achterstand. Figuur 1 laat zien dat de voorspelde kans dat slachtoffers een delict aangeven in buurten met zeer geringe sociaal-economische achterstand, bijvoorbeeld in het 10de percentiel, boven 45 procent ligt. Naarmate buurten een grotere achterstand hebben wordt de kans op aangifte steeds iets kleiner. In buurten in het 70ste percentiel is die voorspelde kans echter nog steeds rond de 44 procent. De voorspelde kans op aangifte wordt pas substantieel kleiner in

buurten met de grootste sociaal-economische achterstand. In buurten in het 90ste percentiel is de voorspelde kans op aangifte verminderd tot 42 procent. In het 100ste percentiel is de voorspelde kans nog slechts iets meer dan 32 procent. Dit versneld afnemend verloop in buurten met een grote mate van sociaal-economische achterstand is een ondersteuning van de hypothese van Anderson (1999) en Baumer (2002) dat de relatie tussen sociaal-economische achterstand en aangiftgedrag niet rechtlijnig is.

Figuur 1: Voorspelde gemiddelde kans op aangifte naar mate van sociaal-economische achterstand van de buurt

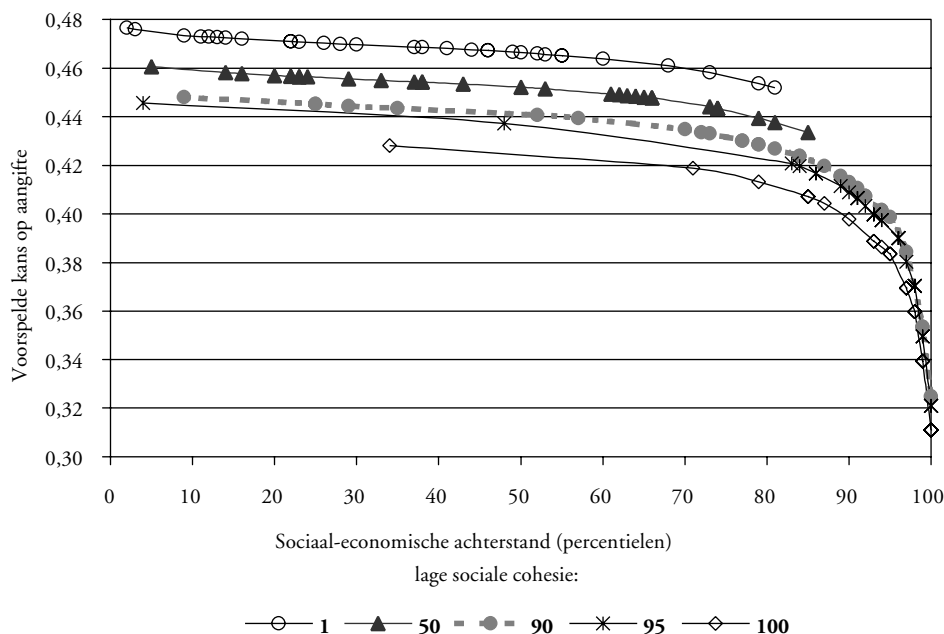

De vraag is welke mechanismen verantwoordelijk zijn voor de gevonden samenhang tussen sociaal-economische achterstand in de buurt en de kans op aangifte. We behandelden twee verklaringen die ervan uitgaan dat een deel van het effect van sociaal-economische achterstand verloopt via twee interveniërende factoren: informele sociale controle (*H2* en *H3*) en het vertrouwen in de (effectiviteit van) de politie in de buurt (*H4*). Daarom zijn vervolgens alle buurtkenmerken tegelijkertijd in het multi-niveaumodel opgenomen (zie tabel 5). Hierbij is de invloed van delict- en slachtofferkenmerken nagenoeg onveranderd gebleven. De negatieve parameter voor de maat van sociaal-economische achterstand is in het tweede model iets kleiner, maar blijft significant.

Zoals af te lezen is uit de tabel is de parameter voor vertrouwen in de politie niet significant. We vinden dus geen ondersteuning voor de vierde hypothese, waarin we veronderstelden dat een lager vertrouwen in (de effectiviteit van) de politie in een buurt samengaat met een kleinere kans op aangifte door slachtoffers uit die buurt. De indicator voor de mate van informele sociale controle – de ‘lage sociale cohesie’-schaal – blijkt negatief samen te hangen met de kans op aangifte. Hoe lager de informele sociale controle in een buurt, des te kleiner de kans is dat slachtoffers uit die buurt aangifte zullen doen. Dit is een ondersteuning voor onze tweede hypothese. De derde hypothese, waarin we veronderstelden dat een lagere informele sociale controle in een buurt samenhangt met een grotere kans dat slachtoffers uit die buurt aangifte doen omdat ze een grotere behoefte hebben aan een (formeel) sociale controlemechanisme – en die dus tegenstrijdig is met de tweede hypothese –, wordt niet ondersteund door de resultaten.

In figuur 2 worden de implicaties van de uitkomsten van het laatste model weergegeven. In deze figuur zijn de voorspelde kansen op aangifte uitgezet tegen de buurten waar zij wonen. Elke lijn stelt een specifieke percentielscore voor lage sociale cohesie voor. Alleen buurten in het eerste, 50^e, 90^e, 95^e en 100^e percentiel zijn weergegeven. Analoog aan figuur 1 zijn de buurten hierbij ook onderverdeeld in percentielen op basis van hun scores voor sociaal-economische achterstand. Daarnaast zijn de buurten nu ook onderverdeeld naar de scores voor sociale cohesie. Figuur 2 laat zien dat in de buurten met zeer geringe achterstand de kans dat slachtoffers een

Figuur 2: Voorspelde gemiddelde kans op aangifte naar mate van sociaal-economische achterstand en voor vijf verschillende niveaus van sociale cohesie van de buurt

delict aangeven ongeveer 46 procent is. Naarmate buurten grotere achterstand kennen wordt de kans op aangifte steeds kleiner. Dit is echter vooral het geval wanneer in de buurten met grote sociaal-economische achterstand ook de sociale cohesie gering is. Wanneer er wel sociale cohesie is, dan neemt aangiftegedrag veel minder af met het toenemen van de achterstand. Dit is een duidelijke bevestiging voor onze verwachting dat een deel van het effect van sociaal-economische achterstand verloopt via informele sociale controle. Toch blijft er ook een direct effect van sociaal-economische achterstand.

8. Conclusies

Een van de meest consistente bevindingen in empirisch onderzoek naar aangiftebereidheid is dat de beslissing van slachtoffers om al dan niet aangifte te doen nagenoeg bepaald wordt door de ernst van het delict: de politie wordt ingeschakeld bij delicten met ernstige verwondingen of grote materiële schade. De bevindingen in deze studie duiden er echter op dat de beslissing van een slachtoffer om al dan niet aangifte te doen bij de politie niet alleen beïnvloed wordt door delictkenmerken (waaronder het delicttype en de ernst van het delict) en slachtofferkenmerken, maar ook voor een deel door contextuele kenmerken. Ook al is de ernst van het delict (hier gemeten met de financiële schade en het lichamelijke letsel) net als in ander onderzoek de belangrijkste voorspeller van de aangiftebeslissing van een slachtoffer, twee van de drie buurtkenmerken die we hier onderzochten blijken van belang voor de voorspelling van de aangiftebeslissing. De sociaal-economische achterstand in een buurt blijkt negatief samen te hangen met de kans dat slachtoffers uit die buurt aangifte doen van een delict, en de informele sociale controle in een buurt hangt positief samen met de kans dat slachtoffers uit die buurt aangifte doen.

Door gegevens uit de PMB met kenmerken van Nederlandse buurten te combineren werd het mogelijk de effecten van contextuele kenmerken te toetsen en tegelijkertijd te controleren voor de effecten van delict- en slachtofferkenmerken. De resultaten bevestigen het belang van de sociaal-economische achterstand van een buurt en de informele sociale controle in een buurt voor de beslissing om al dan niet aangifte te doen bij de politie, maar geven geen uitsluitsel over de manier waarop deze factoren precies invloed uitoefenen.

Dit onderzoek nodigt uit om ook in toekomstige studies naar aangifte aandacht te besteden aan buurtkenmerken en om theorieën over aangiftegedrag uit te breiden. Enkele specifieke dimensies van sociale context die invloed hebben op de aangiftebeslissing zijn hier onderzocht, maar meer onderzoek is gewenst om de mechanismen achter effecten van de sociale context op aangiftegedrag te doorgronden. Bovendien kan het nuttig zijn de analyses uit te splitsen naar het type delict. In het huidige onderzoek is het type delict wel als controlevariabele in het model meegenomen, maar op deze manier is niet te achterhalen of bepaalde factoren op bepaalde delicten andere effecten hebben dan op andere delicten. Het effect van informele sociale controle zou bijvoorbeeld van groter belang kunnen zijn voor het voorspellen van aangifte van geweldsdelicten dan van vermogensdelicten. Met de huidige analyses was een dergelijke hypothese niet te toetsen. Ook zou het zo kunnen zijn dat de invloed van buurtkenmerken op het

besluit al dan niet aangifte te doen in het algemeen groter is wanneer een delict heeft plaatsgevonden in de buurt waarin het slachtoffer woont. Een deel van de delicten in onze gegevens heeft elders in de woonplaats van het slachtoffer plaatsgevonden. Wij hadden hier geen specifiekere gegevens over. Verder zouden in toekomstig onderzoek de te toetsen modellen uitgebreid kunnen worden zodat ook rekening gehouden wordt met mogelijke interacties tussen buurtkenmerken, slachtofferkenmerken en delictkenmerken.

Tot slot wijzen we nog op een consequentie voor criminologisch onderzoek waarin gebruikgemaakt wordt van politieregistraties. In dit type onderzoek wordt veelal verondersteld dat de geobserveerde verschillen in aard en omvang van criminaliteit tussen buurten een weerspiegeling zijn van de werkelijke verschillen in criminaliteit tussen die buurten. Met andere woorden: er wordt van uitgegaan dat politiekennis over de aard en omvang van criminaliteit in buurten niet afhangt van kenmerken van die buurten. Omdat bekend is dat het leeuwendeel van de politiekennis over de aard en omvang van criminaliteit afkomstig is van meldingen door slachtoffers en getuigen (Bennett e.a., 1994; Mayhew, 1993) en ons onderzoek laat zien dat de kans dat slachtoffers delicten bij de politie melden wel degelijk deels afhangt van kenmerken van de buurt waarin zij wonen, dient aan bovengenoemde veronderstelling te worden getwijfeld. Meer specifiek blijkt uit ons onderzoek dat er met name in buurten met extreme sociaal-economische achterstand minder aangifte wordt gedaan. Hierdoor wordt in de analyses van dergelijk criminologisch onderzoek de invloed van sociaal-economische achterstand op het criminaliteitsniveau vermoedelijk onderschat.

Noten

1. Heike Goudriaan en Paul Nieuwebeerta zijn werkzaam bij het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) te Leiden, respectievelijk als promovendus en senior onderzoeker. Karin Wittebrood is senior onderzoeker bij het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) te Den Haag. Correspondentieadres: Heike Goudriaan, NSCR, Postbus 792, 2300 AT Leiden, e-mail: hgoudriaan@nscr.nl. De auteurs bedanken Arjan Blokland voor waardevol commentaar op een eerdere versie van dit artikel.
2. In het dagelijks taalgebruik wordt meestal gesproken over aangifte, ook wanneer een delict enkel bij de politie is gemeld en er geen proces-verbaal is opge maakt. In zo'n geval is er formeel gezien geen sprake van een aangifte. In dit artikel wordt geen onderscheid gemaakt tussen meldingen en aangiften: waar aangifte(n) staat, wordt tevens op melding(en) bedoeld, en andersom. Voor een analyse over de invloed van buurtkenmerken op de stap van melding naar aangifte wordt verwezen naar Wittebrood (2004).
3. De analyses zijn ook voor vermogensdelicten en geweldsdelicten apart uitgevoerd. Voor geweldsdelicten bleek de steekproef te klein te zijn om de analyses zinnig te kunnen uitvoeren en voor vermogensdelicten wijken de resultaten nauwelijks af van de analyses op de steekproef met alle delicttypen gezamenlijk. Daarom hebben we besloten hier alle 12 delictsoorten samen te nemen.
4. De factorladingen zijn respectievelijk 0,76, 0,83, 0,86 en 0,79 (Cronbach's alpha = 0,76).
5. We hebben ook verschillende andere mogelijkheden geprobeerd om het niet-rechthoekige verband tussen sociaal-economische achterstand in de buurt en de kans op aangifte te modelleren. Met verschillende 'piecewise lineair spline'-modellen (Amemiya, 1981; Snijders e.a., 1999) hebben we daarbij twee of drie verschillende segmenten onderscheiden (bijvoorbeeld buurten onder het 90ste percentiel, buurten in de 90-95ste percentielen en buurten in de 95-100ste percentielen). Al deze aanvullende analyses resulteerden in uitkomsten vergelijkbaar met die zoals weergegeven in tabel 4 en in identieke conclusies. Om die reden zijn ze niet opgenomen in het artikel. De resultaten van deze extra analyses zijn opvraagbaar bij de auteurs.

Literatuur

- Amemiya, T. (1981). Qualitative response models: A survey. *Journal of Economic Literature*, 19, 1483-1536.
- Anderson, E. (1999). *Code of the street: Decency, violence, and the moral life of the inner city*. New York: W.W. Norton.
- Avakame, E.F., Fyfe, J.J. & McCoy, C. (1999). "Did you call the police? What did they do?" An empirical assessment of Black's theory of mobilization of law. *Justice Quarterly*, 16, 765-792.
- Baumer, E.P. (2002). Neighborhood disadvantage and police notification by victims of violence. *Criminology*, 40, 579-617.
- Bellair, P.E. (1997). Social interaction and community crime: examining the importance of neighbor networks. *Criminology*, 35, 677-703.
- Belsley, D.A., Kuh, E. & Welsch, R.E. (1980). *Regression diagnostics*. New York: Wiley.
- Bennett, R.R. & Wiegand, R.B. (1994). Observations on crime reporting in a developing nation. *Criminology*, 32, 135-148.
- Bernasco, W. & Luykx, F. (2003). Effects of attractiveness, opportunity and accessibility to burglars on residential burglary rates of urban neighborhoods. *Criminology*, 41, 981-1002.
- Bernasco, W. & Nieuwebeerta, P. (2003). Hoe kiezen inbrekers een pleegbuurt? Een nieuwe benadering voor de studie van criminele doelwitselectie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 45, 254-270.
- Black, D.J. (1976). *The Behavior of Law*. New York: Academic Press.
- Boggs, S.L. (1971). Formal and informal crime control: An explanatory study of urban, suburban, and rural orientations. *Sociological Quarterly*, 12, 319-327.
- Bursik, R.J. & Grasmick H. (1993). *Neighborhoods and crime: The dimensions of effective community control*. Lexington, MA: Lexington Books.
- Conklin, J.E. (1975). *The impact of crime*. New York: Macmillan.
- Dijk, J.J.M. van & Steinmetz, C.H.D. (1979). *De WODC-slachtofferenquête 1974-1979; Verslag van een jaarlijks onderzoek naar de omvang en aard van de kleine criminaliteit in Nederland, de bereidheid van de bevolking om delicten bij de politie aan te geven en het verbaliseringsbeleid van de politie*. Den Haag: WODC.
- Eggen, A.Th.J. (2003). Slachtoffers van criminaliteit. In W. van der Heide en A.Th.J. Eggen (red.), *Criminaliteit en rechtshandhaving 2001; Ontwikkelingen en samenhangen* (pp. 45-79). Den Haag: WODC/Boom Juridisch Uitgevers.
- Felson, R.B., Messner, S.F., Hoskin, A.W. & Deane, G. (2002). Reasons for reporting and not reporting domestic violence to the police. *Criminology*, 40, 617-647.
- Fiselier, J.P.S. (1978). *Slachtoffers van delicten; Een onderzoek naar verborgen criminaliteit*. Utrecht: Ars Aequi Libri.
- Fishman, G. (1979). Patterns of victimisation and notification. *British Journal of Criminology*, 19, 146-157.
- Goldstein, H. (1995). *Multilevel Statistical Models* (2e druk). Londen: Arnold.

- Gottfredson, M.R. & Gottfredson, D.M. (1988). *Decision making in criminal justice* (2e druk). New York: Plenum Press.
- Gottfredson, M.R. & Hindelang, M.J. (1979). A study of the behavior of law. *American Sociological Review*, 44, 3-18.
- Goudriaan, H., Lynch, J.P. & Nieuwbeerta, P. (2003). Aangifte doen bij de politie? De invloed van de nationale context op het aangiftgedrag van slachtoffers van criminaliteit in zestien westerse landen. *Tijdschrift voor Criminologie*, 45, 35-52.
- Greenberg, M.S. & Ruback, R.B. (1992). *After the crime: Victim decision making*. New York: Plenum Press.
- Hagan, J. & Albonetti, C.A. (1982). Race, class, and the perception of criminal injustice in America. *American Journal of Sociology*, 88, 329-355.
- Hindelang, M.J. & Gottfredson, M. (1976). The victim's decision not to invoke the criminal justice process. In W. McDonald (ed.), *Criminal Justice and the Victim* (pp. 57-78). Beverly Hills: Sage.
- Kesteren, J. van, Mayhew, P. & Nieuwbeerta, P. (2000). *Criminal Victimization in Seventeen Industrialised Countries. Key findings from the 2000 International Crime Victims Survey* (Vol. 187). Den Haag: WODC.
- Kidd, R.F. & Chayett, E.F. (1984). Why do victims fail to report: The psychology of criminal victimization. *Journal of Social Issues*, 40, 39-51.
- Knol, F. (1998). *Van hoog naar laag; van laag naar hoog*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kury, H., Teske, R., H.C. Jr. & Würger, M. (1999). Reporting of crime to the police in the Federal Republic of Germany: A comparison of the old and the new lands. *Justice Quarterly*, 16, 123-151.
- Land, K.C., McCall, P.L. & Cohen, L.E. (1990). Structural covariates of homicide rates: Are there any invariances across time and social space? *American Journal of Sociology*, 95, 922-63.
- Laub, J.H. (1981). Ecological considerations in victim reporting to the police. *Journal of Criminal Justice*, 9, 419-430.
- Lee, M.R. (2000). Community cohesion and violent predatory victimization: A theoretical extension and cross-national test of opportunity theory. *Social Forces*, 79, 683-706.
- Lee, M.R. & Earnest, T.L. (2003). Perceived community cohesion and perceived risk of victimization: A cross-national analysis. *Justice Quarterly*, 20, 131-157.
- Maas-de Waal, C. & Wittebrood, K. (2002). Sociale cohesie, fysieke buurtkenmerken en onveiligheid in de grote(re) steden. In J. De Hart (red.), *Zekere banden: Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid* (pp. 279-315). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Mayhew, P. (1993). Reporting crime to the police: The contribution of victimization surveys. In W. Bilsky, C. Pfeiffer & P. Wetzels (eds.), *Fear of crime and criminal victimization* (pp. 141-157). Stuttgart: Enke Verlag.
- Morenoff, J.D., Sampson, R.J. & Raudenbush, S.W. (2001). Neighborhood inequality, collective efficacy, and the spacial dynamics of urban violence. *Criminology*, 39, 517-560.

- Pino, N. W. (1999). Gender differences in rape reporting. *Sex Roles*, 40, 970-990.
- Politie monitor Bevolking. (2001). *Politie monitor Bevolking 2001. Landelijke rapportage*. Den Haag/Hilversum: Ministerie van Binnenlandse Zaken; Ministerie van Justitie.
- Rasbash, J., Browne, W., Goldstein, H., Yang, M., Plewis, I., Healy, M., e.a. (2000). *A user's guide to MLwiN*. Londen: Institute of Education.
- Raudenbush, S.W. & Sampson, R.J. (1999). Ecometrics: Toward a science of assessing ecological settings, with application to the systematic social observation of neighborhoods. *Social Methodology*, 29, 1-41.
- Rose, D.R. & Clear, T.R. (1998). Incarceration, social capital, and crime: Implications for social disorganization theory. *Criminology*, 36, 441-479.
- Rountree, P.W. & Land, K.C. (1996). Burglary victimization, perceptions of crime risk, and routine activities: A multilevel analysis across Seattle neighborhoods and census tracts. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 33, 147-180.
- Rountree, P.W., Land, K.C. & Miethe, T.D. (1994). Macro-micro integration in the study of victimization: A hierarchical logistic model analysis across Seattle neighborhoods. *Criminology*, 32, 387-414.
- Rousseau, J.-J. (1762). *Emilius and Sophia: Or, a new system of education* (vertaald uit het Frans in 1783) (Vol. 2). Londen: T. Becket en P.A. de Hondt.
- Ruback, R.B., Greenberg, M.S. & Westcott, D.R. (1984). Social influence and crime-victim decisionmaking. *Journal of Social Issues*, 40, 51-76.
- Ruback, R.B. & Ménard, K.S. (2001). Rural-urban differences in sexual victimization and reporting. *Criminal Justice and Behavior*, 28, 131-155.
- Sampson, R.J. & Groves, B. (1989). Community structure and crime: Testing social disorganization theory. *American Journal of Sociology*, 94, 774-802.
- Sampson, R.J., Morenoff, J.D. & Gannon-Rowley, T. (2002). Assessing "neighbourhood effects": Social processes and new directions in research. *Annual Review of Sociology*, 28, 443-478.
- Sampson, R.J., Raudenbush, S.W. & Earls, F. (1997). Neighborhoods and violent crime: A multilevel study of collective efficacy. *Science*, 227, 918-924.
- Shaw, C.R. & McKay, H.D. ([1942] 1969). *Juvenile delinquency and urban areas (herziene uitgave)*. Chicago: University of Chicago Press.
- Sherman, L.W. (1993). Defiance, deterrence, and irrelevance: A theory of the criminal sanction. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 30, 381-473.
- Skogan, W.G. (1976). Citizens reporting of crimes: Some national panel data. *Criminology*, 13, 535-549.
- Skogan, W.G. (1984). Reporting crimes to the police: The status of world research. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 21, 113-137.
- Snijders, T.A.B. & Bosker, R.J. (1999). *Multilevel Analysis. An introduction to basic and advanced multilevel modeling*. Londen: Sage Publications.
- Sparks, R.F., Genn, H.G. & Dodd, D.J. (1977). *Surveying victims: A study of the measurement of criminal victimization, perceptions of crime, and attitudes to criminal justice*. New York: Wiley.

- Stevens, J. (1996). *Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences* (3e druk). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Vélez, M.B. (2001). The role of public social control in urban neighborhoods: A multilevel analysis of victimization risk. *Criminology*, 39, 837-864.
- Vijver, C.D. van der (1993). *De burger en de zin van strafrecht*. Koninklijke Vermande.
- VROM (2003). *Beter thuis in wonen*. Den Haag: Ministerie van VROM.
- Warner, B.D. (1992). The reporting of crime: A missing link in conflict theory. In A.E. Liska (ed.), *Social threat and social control* (pp. 71-87). Albany: State University of New York Press.
- Wilsem, J. van, Wittebrood, K. & Graaf, N.D. de (2003). Buurtdynamiek en slachtofferschap van criminaliteit: een studie naar de effecten van sociaal-economische stijging, daling en stabiliteit in Nederlandse buurten. *Mens & Maatschappij*, 78, 4-28.
- Wittebrood, K. (1997). Slachtoffers van delicten. In K. Wittebrood, J.A. Michon & M.J. ter Voert (red.). *Nederlanders over criminaliteit en rechtshandhaving* (pp. 19-32). Deventer: Gouda Quint.
- Wittebrood, K. (2000). Buurten en geweldscriminaliteit: een multilevel analyse. *Mens & Maatschappij*, 75, 92-109.
- Wittebrood, K. (2004). Van delictmelding tot officiële aangifte. Sprake van sociale ongelijkheid? *Tijdschrift voor Criminologie*, 46, 56-71.
- Wright, R.T. & Dekker, S.H. (1997). *Armed robbers in action: Stickups and street culture*. Boston, MA: Northeastern University Press.